

BÖLGEYE YÖNELİK ENERJİ POLİTİKALARININ BÖLGE EKONOMİSİNE GETİRECEKLERİ

Kutbettin Arzu:

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Diyarbakır'da değişik sivil toplum örgütlerinde, meslek örgütlerinde, vakıflarda, kendimi şanslı olarak gördüğüm için zamanımın bir kısmını benden daha az şanslı insanlar için harcamayı düşündüm. Zamanımın ve paramın bir kısmını hep meslek örgütlerinde, sivil toplum örgütlerinde harcamayı kendime bir görev bildim. Diyarbakır'daki arkadaşlarımın çoğu beni yakinen tanıyor. Ben, Ticaret ve Sanayi Odası'na da dediğim gibi Mimarlar Odası'ndan geldim. Teknik eleman camiasından gelen bir arkadaşım. Bu yönetim kurulu başkanlığı döneminde de iki dönem, teknik eleman arkadaşların büyük desteğini gördüm. Oradan almış olduğum bilgi, birikim ve deneyimlerimle

Diyarbakır'a ve bölgeye yararlı olmaya çalışıyorum. Odada da bu prensipler dahilinde çalışıyoruz. Diyarbakır'daki tüm meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşlarıyla çok yoğun bir diyalogumuz var. Özellikle Mühendisler Odası içerisinden geldiğim için de bu kurumla olan diyalogumuz daha da fazla. Bu organizasyonu yapan, gerçekten biraz önce hocam da söyledi, biz de görevimiz gereği Türkiye'nin çok değişik yerlerinde geziyoruz ve çok değişik toplantılara katılıyoruz. Biz Ticaret Odası olarak da toplantılar düzenliyoruz. 500 davetiye basıyoruz, çok iyi hocalar getiriyoruz, sonra bakıyoruz ki 18 kişi. 18 kişiden 8'i biziz demek ki 10 kişi getirebilmişiz. Dün bu salon hınca hınç doluydu, bugün 2. gün ve bugün Diyarbakır'da başka etkinlikler olduğu halde yine böyle bir topluluğu getirdiği için ve bu kadar birbirinden değerli panelistleri bu kadar güzel konularda bir araya getirdiği için kendilerini tebrik ediyorum, Diyarbakır'da böyle bir organizasyon yaptıkları için. Bundan sonra da başarılarının devamını diliyorum.

Şimdi gerçekten bereketli hilalde yaşıyoruz. Ben gelen yabancılara bölgeyi tarif ederken, bölgenin zenginliklerini, tarihi geçmişini anlatmaya çalışırken, bana diyorlar ki; "Mezopotamya de yeter." Zaten Mezopotamya derken, biraz mürekkep yalamış insanlar Mezopotamya'nın ne olduğunu biliyorlar. Ben de öyle bir özet yapıyorum. Yani dünyanın en bereketli toprakları, verimli hilal, insanların göçebelikten yerleşik topluma geçtiği ve ilk buğdayın ve mercimeğin ekildiği bu bereketli topraklar, aynı zamanda su kaynakları açısından en zengin bölge, Türkiye petrolünün % 98'inin üretildiği bir bölge; ama maalesef Türkiye'nin en bereketli ve zengin olması gereken bölgesi, bugün Türkiye'nin en yoksul bölgesi. Burada bir yanlışlık, bir eksiklik, bir çarpıklık var, sayın milletvekilim kızmasın, darılmasın bu eksiklik, bu çarpıklık kim o an iktidardaysa ona yöneliyor. Bunda siz sayın milletvekilimin hiçbir kabahati yok. Siz bu memleketin bir insanı olarak iyi bir eğitim görmüşsünüz, bu bilgi, birikim ve becerilerinizi bölgemizde, bölgemiz yararına kullanmaya çalışmışsınız. Keşke bölgemizdeki tüm milletvekilleri sizin gibi bilgi birikimli ve deneyimli olsaydılar; bu bilgi, birikim ve deneyimlerini gerek teknokrat olarak, gerek

özel sektörde, gerekse parlamenter olarak gelip kendi bölgesinin insanının yararına sunabilecek beceride olsaydılar. Onun için ben size teşekkür ediyorum. Milletvekili seçmede de yine bizim toplum olarak bir suçumuzun olmadığını söylüyorum; çünkü bizim önümüze ne koyarlarsa biz onları seçmek durumunda kalıyoruz. Demokrasi diyoruz, ama liderler demokrasisi. Tabii diyeceksiniz ki yahu başkan, sen Ticaret Odası başkanısın, bize bölgenin enerji sorunlarını falan anlatacağına nerden nereye geldin? Bu ülkenin birikmiş sorunları önceden de vardı, ama biz cumhuriyetten bu yana birikmiş sorunları dersek bunun hepsini getirip bir hükümete, kuruma, bu anki yönetime bağlamanın çok doğru olduğuna inanmıyorum. Ben bu ülkede yanlışların olduğunu söylüyorum, zaten yanlışların somut göstergesi ortada. Türkiye'nin en bereketli bölgesi, en yoksul bölgesi. Bunu ben yapmadım, sizler de yapmadınız, bunu bu ülkeyi yönetenler yaptı. Demek ki bu ülkeyi bu güne kadar iyi yönetememişiz ki buraya gelmişiz. Bizim; bu ülkeyi niye yanlış yönetmişiz, bunların yanlışlıkları nelerdir, bunları oturup tartışacağımız platformlar vardır. Bu platform da o platformlardan biridir, bölge ve enerji ile ilgili bir platformdur. Yoksa yönetim biçiminin nasıl olduğu, demokraside biz nerdeyiz, insan haklarında nerdeyiz... O tartışmalara girersek toplantının boyutu değişir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Türkiye'nin su kaynaklarının %33'ü bu bölgede. Biz bu kaynaklarımızın %12'sini kullanıyoruz. Bu % 12'yi bile bölge içinde dengeli kullanmıyoruz maalesef. GAP projesinde Dicle ve Fırat havzası vardır. Bu havzaları böldüğümüz zaman bu su kaynaklarımız Fırat üzerinde daha iyi kullanıyoruz. Dicle üzerinde daha az olması bölgeler arası dengesizliğin yanı sıra bölge içerisinde de dengesiz bir gelişmeyi gösteriyor. Diyarbakır'da tarımsal sulamada % 8'deyiz. Biz de isterdik ki bilgisayar programı üretip dünyaya satalım. Ağır sanayi ile niye uğraşalım? Benim Diyarbakır Ticaret Sanayi Odası'nda iki tane projem var. Bir tanesi hamallık, bir tanesi teknoloji. Bir hayalim var Diyarbakır'ı Slikon Vadisi haline getireyim diyorum, bilgisayar eğitimini hızlandırmışım, bilgisayar programcısı eğitmeni kursunu veriyorum. Yani biz burada Ticaret ve Sanayi Odası olarak bilgisayar programcısı eğitmeni yetiştiriyoruz. Üniversite yeterince yapamıyor demek ki, bu bölümleri yok diye düşünüyorum. Diyarbakır'dan niye bilgisayar programı üreten insanlar çıkmasın ve dünyaya bilgisayar programı satmasınlar. Ama Diyarbakır'da da 350 bin işsiz insan var; bir de böyle bakıyorum olaya. Bir de biçki dikiş kursu açmışım, el dokuma kursu açmışım, taş işçiliği kursu açmışım, kumaş baskı kursu açmışım, bakırcılık kursu açmışım. Niye? Bu genç ve işsiz insanlar, bilgisayar teknolojisi üretip satmaya geçiş sürecini yakalayana kadar aç kalmasınlar, bu gençlerimiz buradan açlık yüzünden, işsizlik yüzünden ülkenin batısına göç etmesinler, yeni problemler, yeni sorunlar oluşmasın diye. Eğer biz bu toprakları zamanında sulamış olsaydık bugün burası ülkenin en yoksul bölgesi olmayacaktı. Dünyanın en bereketli toprakları burada, yılda 300 güne yakın güneşli gün burada. Türkiye'nin su kaynaklarının %25'i buradan akıyor ve burası ülkenin en yoksul bölgesi. Türkiye'nin batısına baktığımızda yerli sermaye açısından sermaye birikimi ağırlıklı olarak tarımda gelişmiş, sulu tarımın yoğun olduğu bölgelerde tarıma dayalı sanayi ve tarımsal ürün ihracatı gelişmiş, daha sonra sanayileşme olmuş. Bizim ilimize baktığımız zaman ufak çapta sanayi tesisi varsa ki bunlar sanayi tesisi denmez ama, bana soruyorlar Diyarbakır'da kaç tane fabrika var? Fabrika yok ama biz ayıp olmasın diye atölyelere fabrika diyoruz. Diyarbakır'da niye 60 tane çırçır fabrikası var? % 8'lik sulamadan dolayı bir pamuk üretimi olmuş. Bu üretimin balyalanması lazım, batıdaki iplik fabrikalarına gidebilmesi için. Burada çırçır fabrikalarının yaptığı işlem pamuğun çekirdeğini ve pamuğu ayırmak, pamuğu balyalamak. Bu defa çekirdeğini burada yağ yapabilmek için 7 tane yağ fabrikası kurulmuş. %8 sulamayı yapmamış olsaydık bunlar da olmayacaktı. Ama %8 sulamayı %100'lere getirmiş olsaydık, bugün Diyarbakır'ın böyle bir işsizlik, yoksulluk problemi olmayacaktı. O zaman bizim öncelikle elbirliğiyle bir defa sulama

sorununu çözmemiz gerekiyor. Bunun yolu nereden geçer? Bunun yolu hükümetimizin sulama yatırımlarına yeterli kaynak bulmasından geçiyor.

GAP hikayesi başlayalı 20 yıl olmuş, bu sürede biz 15 milyar dolar harcamışız, büyük çoğunluğunu enerjiye harcamışız, tarıma harcamamışız. Belki dengeli harcamış olsaydık enerjide %70'lerde olmaz, %60'larda olurduk. Sulamada en azından, bölgenin kaderini tayin eden kısmında % 20'lerde olacaktık ve bugün başka şeyler konuşacaktık. %76 enerjiye geldiğimiz seviyede GAP borcunu ödemiş. Yani ürettiği elektrik enerjisiyle, kendisine harcanmış olan 14 milyar doları karşılamış. Benim bilgilerime göre biz 2004'te bunu karşılamışız, şu anda kardayız, yanılıyor olabilirim. O zaman ne yapılabilir? Bu bölgenin sulama kaynaklarının bir an önce devreye geçilmesi için MGK'da toplanmış demiş ki; GAP'ı bir an önce bitirin, Cumhurbaşkanı da söylemiş, bundan önceki hükümet bir GAP revizyon planı yaptı ve GAP'ı 2010 yılında bitirelim diye planladılar. Bu çalışma 2000 yılında başladı. Çalışmaların bir kısmına biz de katıldı, 5 yıl geçti, kaldı 5 yıl. En iyimser rakamlarla GAP yatırımlarının bir an önce bitirilmesi için 15 milyar dolar lazım. 15 milyar doları 5 yıla böldüğümüz zaman yılda 3 milyar dolar ediyor. Yılda 3 milyar dolar yerine 5 yılda bitirebilmemiz için 300-500 milyon dolar arıyoruz. Hepiniz hesap adamısınız. O zaman biz GAP'ı, en iyimser rakamlarla, 50 yıl sonra bitirebileceğiz. O halde biz bu bölgenin geri kalmışlığını 50 yıl daha bekleyeceğiz. Bölgenin kaderini değiştirecek olan kısım burada. Bundan sonra GAP'tan enerjiden kazandığımız parayı biraz GAP'a harcayalım. Bir ticari işletme kurmuşsunuz, belli bir maliyetle bunu bir yere kadar getirmişsiniz, bu ticari işletme kar yapmaya başlamış, o zaman bu karı başka yere harcayacağımıza bu ticari işletmenin eksik kalan yanlarına harcayalım. Yine bu bölgede petrolün %98'i çıkıyor. Ülke petrolüne yetmiyor, ama bu petrolün bir kısmını da bu bölgenin kalkınmasına ve GAP'ın sulama kanallarına harcayalım. Örneğin Antalya, ülkemizin en güzel yerlerinden biri, biz de zaman zaman gidiyoruz, hakikaten Antalya'nın turizm potansiyeliyle de gurur duyuyoruz. Allah oraya denizi vermiş, kumu vermiş; bize de suyu ve petrolü vermiş. Bir yerin zenginliklerinden ülkenin tümü kadar, hatta tümünden fazla o bölge faydalaniyorsa bu bölgenin kaynaklarının da bu bölgeye harcanması gerekir, bu bölgenin de o şansı yakalayabilmesi gerekir diye düşünüyorum. GAP'ın sulama kanallarına gerekli paranın bir ana önce ayrılması lazım. Ama bu süreçte Diyarbakır'da 276 tane sanayi işletmesi var, 1041 tane tarımsal sulama işletmesi var. 276 tane firma ben sanayi işi yapıyorum diye TEDAŞ'a abone olmuş, ama 1041 firma da sulama yapıyor. Dicle'nin üzerine pompayı kurmuş, buraya enerji nakil hattını kendi parasıyla getirmiş, sulama kanalının borularını kendi parasıyla çekmiş, pompa tesisini kurmuş ve 2-3 km öteye bu suyu götürmüş. Ülkenin başka bölgelerinde, hatta bu bölgede de benim köyümde bile DSİ baraj yapmış. Bizim kanalın geçtiği yerdeki arazimizi de istimlak etmiş, bize parasını da vermiş, alın bu suyu kullanın ülke ekonomisine katkı olsun diye, teşekkür ederiz. Ama diğer yandan, diğer vatandaş bütün bu söylediğim hizmetleri kendisi yapmış, pompayı kurmuş, arazisini suluyor, ülke ekonomisine çok büyük bir katkı yapıyor. Devletin yapamadığını ya da eksik yaptığını kendisi yapmış. Ama biz bu vatandaş cezalandırıyoruz. Dünyadaki en pahalı elektriği, 7-8 sente satıyoruz. Sanayiciye de böyle satıyoruz ama onlar belki bir şekilde kurtarıyor. Ben burada toprak sahibinin karı anlamında da söylemiyorum. Özellikle 1041 işletme, ülke ekonomisine kattığı çok büyük katkının yanında, benim bölgemde işsizliğin ve sosyal patlamanın önündeki bir fren görevi görüyor. Çünkü tarım işçisi burada çalışıyor ve 3 ayda, burada tarım işçisi olarak elde ettiği gelire aylık sınırında bir yılı geçiriyor. Ama bu aylık sınırında geçirdiği bir yıl, sosyal patlamanın önüne geçiyor. Sulama kanallarına gerekli parayı bulana kadar, bu enerjiden mutlaka önemli destek sunulması gerekli. Sulama kanalı tesisi kuran firmaya ilk yıl %10, 2. yıl %20, 3. yıl %30. Kayıtlı ekonomiyi getirmiş olacağız, kaçağın önüne geçmiş olacağız, vatandaşımızı hırsız olmaktan kurtaracağız, bürokratlarımızı, teknokratlarımızı ya

da bu işte çalışan emekçileri de buna göz yummuş olmaktan kurtarmış olacağız. Firma, sermaye birikimi olmadığı için, 2. dönem biraz para kazanmış olacak. Bu defa salma yönteminden vazgeçip damlalama yöntemine geçince daha az enerji kullanacak. 3 yılda böyle bir kolaylık sağlayalım. Damlalamaya geçerseniz %10, 20, 30. Ondan sonra da vatandaş için zaten bu bir sermaye birikimi olacak ve bu vatandaşın ücretin tamamını alabiliriz. Tarımsal sulamaya geçinceye kadar bu geçici bir teşvik olur, işsizliğin önüne geçecek. Bu sene Diyarbakır'a 20 pamuk biçeri girdi, önümüzdeki yıl için 30 tane sipariş verilmiş; her bir biçer 5 bin tane tarım işçisinin ekmeğine neden oluyor. Dolayısıyla şu anda giren biçer sayısı önümüzdeki yıl da girerse bir sonraki yılda burada sosyal patlamalar olur. Bunun önüne geçmek için bu tür insanların desteklenmesi ve tarımsal sulamaya gerekli önemin verilmesi lazım. Aynı şey sanayide de böyle. Biz gerçekten bu bölgenin sanayileşmesini istiyorsak- ki o tartışılacak bir konu sanayileşsin mi sanayileşmesin mi? - bu bölgedeki işsizlik nedeniyle biz bugün o tartışmayı yapamıyoruz. Diyoruz ki gelin bu memlekette bir yatırım yapın, bir çivi çakın, onu da bizim alnımıza çakın. Çünkü burada insanlar gerçekten açlık, yoksulluk, işsizlik içinde kıvranıyor. Ben odada açık kapı sistemi uyguluyorum, her gelen içeri girebiliyor, benimle görüşebiliyor. Ben hep şunu bekliyorum. Acaba bir gün bir yatırımcı gelip siz buraya bir yatırım yapın dediniz bak biz geldik işçi bulamıyoruz, sen bizi bu işe niye soktun desin. O günleri bekliyorum. O günlerin geleceğini de umuyorum. Hepimize saygılar sunuyorum.

Kutbettin ARZU (Özgeçmiş) 1955 Diyarbakır Çınar doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Diyarbakır'da tamamladı. 1973-1979 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi'nden yüksek mimar olarak mezun oldu ve Diyarbakır'a geldi. 3 yıl yapı işleri 15. bölge müdürlüğünde mimar olarak çalıştı. Daha sonra özel sektöre geçip kendi firmasını kurdu. Hala serbest mühendislik müteahhitlik hizmetleri yapıyor. Mühendislik müteahhitlik dönemlerinde, çeşitli devlet ihalelerinde eski eser restorasyonu, telefon şebeke işleri, okul ve konut inşaatları gibi müteahhitlik işleri yaptı, halen devam etmektedir. Öğrencilik yıllarımdan itibaren aday mimar olarak mimarlar odası içerisinde öğrenciyken görev almaya başladı. Daha sonra da Diyarbakır'da mimarlık temsilciliğinin kuruluş çalışmalarında bulundu ve mimarlık temsilciliği kurulduktan sonra uzun yıllar Diyarbakır Mimarlar Odası temsilcisi olarak görev yaptı. Sonrasında da tüccar ve işadamı olarak Ticaret ve Sanayi Odası içerisinde görev aldı. 3 dönemdir Ticaret ve Sanayi Odası yönetiminde bulunuyor. 1. dönem yönetim kurulu üyesi olarak, 2 dönemdir de yönetim kurulu başkanı olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ticaret Sanayi Odaları Konseyi üyesidir. Ticaret ve Sanayi Odaları'nın bir şirketinin yönetim kurulu başkan yardımcısıdır.